

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Орлин Мирчев Спасов
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по журналистика и масова комуникация
Катедра „Радио и телевизия“

Относно дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по научната специалност 3.5.
Обществени комуникации и информационни науки
(Журналистика – Теория на журналистиката)

Автор на дисертационния труд: Боян Зоран Иванович

Тема на дисертационния труд: СОЦИАЛНИ И КОМУНИКАЦИОННИ
ОСОБЕНОСТИ НА ТЕХНОЛОГИЧ-
НАТА ЖУРНАЛИСТИКА

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури
по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-145/12.03.2019
г. на Ректора на СУ.

1. Информация за докторанта

Боян Иванович се обучава като редовен докторант към катедра
„История и теория на журналистиката”, Факултет по журналистика и масова
комуникация на СУ, по научна специалност 3.5. Обществени комуникации и

информационни науки (Журналистика – Теория на журналистиката и медиите). Научен ръководил е доц. д-р Мария Попова.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният труд е разгърнат в увод, четири глави, заключение, списък с приноси моменти, добавен към заключението, списък с използваната литература и две приложения. Обемът на основния текст заедно с библиографията е 264 страници. Допълнително към текста са добавени три приложения с общ обем от 33 страници.

В първа глава, „Въведение в медийната технология“, авторът представя някои основни концепции за медиите като посредник (в историческа перспектива и в контекста на технологиите). Текстът препраща към широк кръг от автори с принос към изследването на отношенията между медии и технологии: Маршал Маклуън, Харолд Инис, Реймънд Уилямс и много други. Направена е интерпретация на някои ключови понятия от философията на технологията.

Втора глава, „Журналистика в технологиите и технологии в журналистиката“, сменя перспективата и насочва анализа към технологичната журналистика като обособен вид журналистика, различаваща се от „съседните“ форми на научната и на културната журналистика. Представен е опит за класификация на видовете технологична журналистика. Разгледана е ролята на журналистите, пишещи за технологии. Анализирано е как технологиите влияят върху журналистическата професия. Направен е обстоен анализ на самата технологична журналистика, на начините, по които медиите представят технологиите. Обсъдени са и някои свързани с темата теории, като например тази за дифузията на иновациите в обществото.

Трета глава, „Криптирана или свободна информация – скандалът Apple - ФБР през погледа на технологичната журналистика (изследване на случаи)“, представя емпирично проучване, базирано на извадка от 1821 текста. Наблюдението на публикациите по случая обхваща социални и традиционни медии и е реализирано специално за нуждите на изследването от агенция за медийни анализи. В центъра на интереса е искането за отключване на смартфон на Apple от страна на ФБР през 2016 г. Тук е показано как в подобни случаи технологичната журналистика може да излиза и извън рамките на тясната си специализация и да взема отношение по теми, които са по-скоро индиректно са свързани с технологиите: тероризъм, свобода на изразяване, човешки права и др.

Четвърта глава, „Контент анализ на медийното отразяване на технологична проблематика“, представя емпиричното изследване на съдържание, публикувано в четири български онлайн издания: dnevnik.bg, capital.bg, hicommm.bg и kaldata.com. Две от изданията са с политематичен характер и са насочени към разнородна публика, докато останалите две са специализирани в технологичната сфера. Изследването е реализирано на база от 878 анализирани материала. Проследени са особеностите на медийното отразяване на технологиите в четирите издания, като анализите са изключително прецизни и отлично визуализирани. Направен е изводът, че „технологичната журналистика набира голяма скорост не само в специализираните издания, но и в мейнстрийм сайтове, вестници и телевизии“ (с. 236). Посочено е, че технологичната журналистика днес бързо излиза от сферата на лайфстайл журналистиката и устойчиво се присъединява към сферата на сериозните новини. Този факт е знак за нарастващата роля на технологиите в съвременното общество. На този фон е интересен изводът, че „най-положително отношение към технологиите имат

самите медийни издания – 42% от всички новини съдържат одобрителна оценка“. Вниманието в публикациите е насочено предимно към софтуера, докато темата за социалното влияние на технологиите заема едва 15% от общия брой материали.

Приложение 1 съдържа “Изходни данни от контент анализа на отразяването на технологиите в изданията “Капитал”, “Дневник”, “ХайКом” и “КалДейта”. Приложение 2 представя „Изследване на „Perceptica“ за периода януари – юни 2016 г. по поръчка на автора“.

Използваната литература съдържа 127 заглавия на български език и 63 на английски език. В „Приложение 3“ към общата библиография са добавени също онлайн изданията и блоговете (109 източника), използвани в хода на изследването. Източниците са актуални и релевантни на темата на дисертацията.

3. Обща оценка на дисертацията

Струва си да се подчертае, че темата на изследването е много актуална на фона бързите промени както в технологичната сфера, така и в съвременната медийна среда. Може да се каже, че е налице дефицит на анализи, свързани конкретно с технологичната журналистика в България, така че дисертацията има потенциала да запълни видима празнина. Дисертацията разгръща оригинална идея: да се изследват социалните и комуникационните особености на технологичната журналистика. През последните години сме свидетели на истинска акселерация в отношенията технологии – общество, като значението на тези взаимодействия постоянно нараства. На този фон ролята на специализираната журналистика също става все по-важна. Появяват се все повече нишови издания за технологии, в които

този специфичен вид журналистика печели силни позиции. Успоредно с това мейнстрийм медиите на свой ред разширяват интереса си към технологиите.

Текстът съдържа ценни критически моменти. Отбелязва се например, че „медийните издания представят повърхностно света на технологиите, залагайки повече на хардуерни белези на артефактите, отколкото на тяхното директно или индиректно влияние [върху обществото]“ (с. 246).

Като цяло текстът на дисертацията е добре структуриран и общият замисъл е успешно реализиран. Авторът е отлично информиран за най-новите развития в сферата на изследването си и ползва впечатляващ обем научна литература. Емпиричната изследователска част е изключително прецизно проведена и получените резултати са богати на информация.

4. Оценка на научните приноси

Боян Иванович е открил четири основни приноса на дисертацията си. Първият принос е свързан със самата новост на анализа на медиите с доминиращо технологично съдържание. Вторият поставя акцент върху иновативността на паралелното разглеждане на използваните в журналистическата практика комуникационни инструменти и начините на включване в медийното съдържание на теми, свързани с технологии. Третият принос е свързан с разграничаването на технологичната журналистика от научната и културната журналистика. Четвъртият принос откроява ролята на извършените в дисертацията контент анализи за определяне на нивото на проникване на технологиите не само в медийното съдържание, но и по-широко в обществото.

Посочените приноси съответстват на най-иновативните моменти в дисертацията и ги обобщават по успешен начин.

Със своите приноси моменти текстът несъмнено би бил от полза за всички, ангажирани професионално с технологична журналистика, както и за специалистите по теория на журналистиката и медиите.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Авторът е посочил две самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд и една реализирана в съавторство. Първият текст, „Структурните отношения на технологиите в контекста на доминиращите научни парадигми“, е публикуван в Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация. 2018, №36. Вторият текст, „Технологичната журналистика като огледало на съвременната социална реалност“, е публикуван в Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, 2017, С., УИ „Св. Климент Охридски“, с. 137-150. Публикацията в съавторство е: Попова, Мария, Екатерина Титова, Боян Иванович. *Реформи и социална промяна. Ролята на онлайн медиите при изграждането на дневния ред на българското общество*, С., Авангард прима, 2016, 149 с. Съдържанието на публикациите съответства пряко на теми, разработени в дисертационния труд и е убедително с научните си качества.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът, представен в 26 страници, отразява добре както структурата, така и съдържанието на изследването. Представени са методологията и целите на изследването, както и основните изводи от него. Включени са справка за приносните моменти в дисертационния труд, списък с публикациите по темата на разработката, списък с участия на автора в

научни конференции и квалификации, както и описание на преподавателската дейност, с която е бил ангажиран авторът.

7. Някои проблемни моменти в текста

Бих искал да открия и някои проблеми на текста, които биха могли да бъдат преодолени при евентуалното му и препоръчително представяне пред по-широка публика.

На места теоретичната част страда от известна недоизясненост. Въвеждането на философски интерпретации на технологиите като тази на Мартин Хайдегер изискват повече внимание.

В сегашния вариант на текста на социалните особености на технологичната журналистика не е отделено достатъчно внимание (а този аспект на изследването е заявен в самото заглавие на дисертационния труд). Разбира се, авторът не подминава темата, но я разглежда до известна степен разпокъсано във връзка с анализа на други проблеми. Струва ми се, че текстът би спечелил ако този важен аспект се развие допълнително и по-фокусирано, особено във връзка с реализираните контент анализи.

Основните изводи от дисертацията биха могли да бъдат доразвити и представени по-добре (сега са разгърнати в обем едва малко повече от една страница), още повече, че самото изследване предоставя достатъчно интересен материал.

Като основен извод от изследването, авторът откроява наблюдението, че „комуникационният натиск за инклузия на идея или технология в крайна сметка винаги въздейства на всички потребители – пряко или косвено. Това се случва, независимо дали през лидерите на мнение (двойно пречупване на информацията, по двустепенния модел) или чрез пряка интеракция с медийна

информация относно дадена иновация“ (с. 247). На този фон обаче възниква въпросът за наличието на групи, до които технологичните нововъведения не достигат или достигат твърде бавно. Именно това е един от интересните и важни ефекти от взаимодействието технологии – общество. Полезно би било в текста да присъства дискутиране на темата за дигиталното разделение, за неравния достъп до технологиите.

8. Заключение

В своята цялост изследването на Боян Иванович притежава необходимите качества, самостоятелно е и е оригинално. Демонстрирана е широка теоретична култура и добро познаване на ключовите източници. Имайки предвид всички коментирани качества на предложения труд, си позволявам да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на Боян Иванович образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Теория на журналистиката и медиите).

29 април 2019 г. / София

Подпис: 